

4/126

ԱՍՏԻԱԾԱՇՈՒՆԶՆ

ՀԱՅՈՅ

Նրա թարգմանության 1500-ամեայ յոբելանի առթիւ

գրեց՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՏԵՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ *ky*

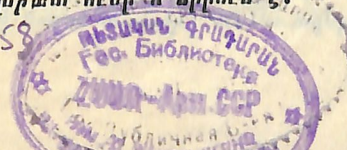
ՆՈՐ—ԶՈՒԴԱ

Տպարան Ս. Ամենափրկեան Վանքի

1935

891.99

S-38

Նւ դարբնոցի սալի նման նա կրում է մուրճի հարւած,
Բայց սալը չէ, որ մաշուած է, այլ մուրճն է՝ նրան զարկւած.
Շատեր եկան անյետ անցան, ազգեր եկան անհետք կորան,
Նրան գիպան փշրեցին, բայց նա կապրի մինչ յաւիտեան:

Սակայն ինչքան ծաղր ու ծանակ, մուր նախատինք ուղղեն նրան,
Նա կը մնայ աստուածային անշեղ խօսքի լուսոյ խորան,
Նւ ինչքան էլ Վօլտեր, Դարւին նրա արտում որո՞մ ցանկն,
Նա կը մնայ, կը զօրանայ, յաւերժ կապրի—նրանք կանցնեն:

Ե՞րբ էք տեսել նման մի գիրք—հեղինակը՝ Աստուած Ինքը,
Նիւթը՝ Աստուած, մարդ արարած, փրկութիւնը, մահն ու կեանքը,
Զարմանահրաշ մայր գրքերի, ներշնչարան գրողների,
Մշտապայծառ աստղ երկնային, փարոս լուսոյ անյոյսների:

Կեանքի ծովի յորձանքներում հով եղել է նաւաբեկւած,
Բարեկամից, հարազատից իսպառ լքւած ու մոռացւած.
Ով քամել է թռնոտ կրքի լի բաժակը մինչև մրուր,
Նա ցոյց կը տայ սփոփանքի ուղիղ ճամբան—Դէպի Մսուր:

Եթէ դու էլ հասկացել ես, որ փշոտ է կեանքի ճամբան,
Երջանկութիւն, փառք ու պատիւ-վաղանցուկ է և ամէն բան,
Նւ թէ դու էլ որոնում ես ճշմարտութեան վճիտ ակը,
Դիմիր նրան, այն Մեծ Գրքին, իր տեսակում հէնց միակը:

Դիմիր նրան, մի ամաչիր, լի հաւատքով գրկիր նրան,
Նւ կը տեսնես, որ կարճ պահում քեզ կը դառնայ սփոփարան,
Մի ամաչիր սովեստներից, գատարկաբան զգիտուններից,
Որ հեզնական կարծիքներով քեզ կը շեղեն սուրբ մտքերից:

Զինաթափւիր դու աշխարհիկ ամէն կարգի թոյլ զէնքերից,
Նւ մօտեցիր ակնածութեամբ. նա սարսող չէ սին խօսքերից,
Բախիր զհուր՝ նա կը բանայ, հարցեր ուղղիր, նիւթեր ընտրիր,
Համբերութեամբ երկար քննիր. խոր մտածիր, իմաստ փնտրիր:

Իսկ երբ անցնի քո աչքերից մութ խաւարը տգիտութեան,
Սյն ժամանակ դու կը տեսնես փոքրութիւնը սովեստութեան.
Դու կըմբռնես, թէ ինչ հրաշքով աստուածառաք Բամբերն այն
Պատասխանեց քո հարցերին—տեսիլներից արաւ բնդ լայն:

Ահա քեզ մօտ դու կըտեսնես Արարչագործ Հայր Եհովան,
Մերթ Սինայի լեռան վրայ պատգամելիս տառնաբանեան,
Մերթ նոյնանուն անապատում առաջընթաց զերթ Հրեզէն Սիւն,
Որ տանում է Իսրայէլին դէպի խաղաղ, ազատ անկիւն:

Սպա մէկ-մէկ քո առջևից կը գան, կանցնեն մարգարէներ,
Տիրոջ կամքը յայտնաբերող ժամանակի լոյս փարոսներ,
Որոնց հողին լուսեբանգւած երկնաճաճանչ տեսիլներով,
Միաբերան աւետեցին—Փրկչի Գալուստ կանխասելով:

Իսկ երբ քայլեց այս աշխարհում Հինաւուրցը—Մարդու Որդին,
Հուսաբանեց ու քարոզեց իր ինքնութիւնը—Աստուածորդին,
Նւ դառնալով անցեալների խորախորհուրդ նշաններին՝
Մատնանչեց Պղինձ Օձը՝ խորհրդանշիլ իր սուրբ Խաչին:

Անցեալների, գալիքների խոր դադոնիքը թափանցելով,
Իւ գրքերի վաւերական ներշնչումն հաստատելով՝
Պատէր տաւ իրար սիրել, գրքեր քննել, ճիշտը փնտրել,
Ժամանակի նշաններին զգուշութեամբ հետապնդել:

Գանդի երբ զայ նախաձայնած մեծ ժամանակ վախճանական,
Ու մօտենայ անհղ ժամը երկրորդ անգամ իր Գալստեան,
Պատմութիւնը պիտի խօսի, գիտութիւնը կըշատանայ,
Որ սրանցով կրկին անգամ Աստծոյ խօսքը վաւերանայ:

Համակ գրքում քեզ կըպարզւի կենտրոնական դէմքը Փրկչի,
Որի անհուն սիրոյ առաջ գոռոզ ետդ պիտի փըչի.
Այնուհետև հեզահոգի վարդապետին իբր աշակերտ,
Դու կըդառնաս կեանքովդ ողջ հոգու տաճար անձեռակերտ:

Ո՛րքան տկար ու անզօր է մարդու լեզուն, գրիչ, միջոց,
վեր հանելու քո փառք չքեղ ճիլ դու Մայր Գիրք համայն դրոց,
Ո՛րքան պայծառ, համառարած լուսաճաճանչ ցոլքերը քո,
Մութ աշխարհին լուսաւորող աստեղազեծ երկնի ներքոյ:

Արդ, երբ այսօր բազմաշարժար հայ ժողովուրդ կանդ է առել
եւ հայեացքը խոր պատմութեան մեծ դէպքերի շուրջը յառել,
Քեզ է տեսնում, ճիլ մեծ Սուրբ Գիրք, ջահ լուսաւոր մշակութեան,
Խնամավալ մեր քրիստոնեայ նորածնունդ պերճ մանկութեան:

Քեզ է տեսնում տառն և հինգ դար իբրի կանթեղ Լուսաւորչի
կախած հայոց մութ երկնքում, — պատճառ ազգիս կրած խաչի,
Որ յանձն առաւ ակնով կրել մինչև օրը Սրչաբոյսի,
Երբ կատարել իք հինաւորց տեսիլների փառքը յայսի:

Քո էջերում պատկերացած հոգիների Մեծ Հովիւր,
Յափշտակեց, բազմապատկեց հաւատաւոր հայի թիւը,
Ուստի և սա սրտնանջ զգացքեզ ունենալ իր խել լեզուի,
Որ խորն դգաք, հաւատք պահէր, ոգևորէր նրա սիրով:

Եւ ներշնչած այդ մեծ հոգով՝ Մեարոյ Մաշտոց, Սահակ Պարթև,
Հայ երկնքի երկու աստղեր, գէպքեզ թռտն խիստ սրաթև,
Որ ճանաչեն Ձիմաստութիւն և գիտատ, բանը հանճարոյ,
Իմացնեն հայոց ազգին, որ սրանցով ծնւին նորոյ:

Մէկէն ի մէկ, տհա, ընից և դարաւոր արջամուղջից
վերածննդ նոր Հայաստան խաւարակուռ մութի միջից,
Քանզի կեանքի խօքը վսեմ արձագանգեց հայ գրերով,
Իմացութեան ծաղկափթիթ անդաստանը լցեց բոյրով:

Մեարոյ, Սահակ, Կոբլեն, Սգնիկ — մշակները բուքաստանի,
Լուսապսակ ճակատներով թարգմանիչներ Լուսոյ Բանի,
Ճիգ ու ջանքով, մեծ եռանդով, երկունք-ցաւով աշխարհ տնին
Նքեզ Վշխոյ թարգմանութեանց, որ և ազգին պարծանք բերին:

Արձագանդեց մեծ աւետիս ու խնդութիւն հայ աշխարհին,
Աստաւածաշունչ առնու արեւց հայ գրքերի ռանվիրային,
Եւ ռոսկեդար յորջորջումով կնքեց դարը մինչև այսօր,
Որի նման դեռ չի եկել ուրիշ մի դար ճոխ, համադոր:

Այն օրից յետ հայ վաճառքը դարձան խօքիդ վկայարան,
Մագաղաթեայ հատորներիդ աւանդատուն, դրադարան,
Ուր ճգնակեաց վարդապետներ ներշնչեցին դրչազրութեան,
Բազմացրին, ճոխացրին թիւն ազգիս հարստութեան:

Այնուհետև Հեղինակիդ հոգու շնչով հրովաւաւած,
Հանդէս եկան Նարեկացին, Շնորհալին հոգեզմայլած,
Որ հիւսեցին ռոգրերգութիւն, Յիսուս Որդիւ, Յիսուս հաւատոյ,
Հոգեպարար աղօթքնիրով ճշաւաշանաց խօքը ընդ Աստուծոյ:

Դարեր եկան, դարեր անցան՝ ազգը հայոց միշտ հոլածաւած,
Անպատմի լուսոյտանքով, հուր ու սրի միջով անցած,
Կառչած մնաց պաշտամունքիդ և անունիդ միշտ օրհնաբան,
Խաչակրիդ յար և նման իր հաւատքին եղաւ պաշտպան:

Հայրենազուրկ, տարագրւած, հալածական իր օրերում,
Երբ աշխարհի չորս կողմերում աղաւաղանի յարկ իր փնտրում,
Ձը մուսացաւ իր հետ տունել քո հատարը սիրովական,
Եւ վեր դասել իր դանձերից՝ գրոց լեզուդ ներակաւ:

Իսկ հեռաւոր արեւելքում, երբ նա դտաւ խաղաղ անդօրը,
Մեծակաւոյց տաճարներով որ ամբէր սիրտը տոչոր,
Եւ վերամբարձ գմբէթներով բարձրացրեց խաչանշան,
Որ քարոզէր ի տես այլոց Կողբութայի այն սուրբ վկան:

Աստաւծային Պատրարմախօս, անպաւաւ է դուքդ անուշ,
Պատմութիւնդ սրտազաւ, հիացողդ տկար, անուժ,
Մագաղաթեայ քո հատորներ, հիմնաքարեր հայ դպրութեան,
Ոգի աւին, սէր վառեցին մեր վաղեմի ողջ հայութեան:

Տասնհինգ դար դու եղել ես հայ գաղութի գոտախորակ,
Հալածական մեր օրերին՝ հաւատարիմ միակ պահակ,
Քո միջոցով վերստեղծեց ու պահպանեց լեզուն հայոց,
Մեր ազգութեան միակ խարխալ, օվկիանոսում խոր պեկոծ:

Սակայն այսօր, երբ հասել է վսեմաշուք քո յորելեան,
Տասնհինգդարեան փառապանծ օր ամենայաղթ սիրելութեան,
Չկայ մեր մէջ, աւաղ չկայ, մեր պապերի անուշ ողին,
Որ թունդ առնէ մեր սրտերը՝ օրհներգելու քեզ սրտաղին:

Արժանի ես, միշտ արժանի փառք ու պատւի և դոխութեան,
Դու եղել ես մեզ հարազատ, մայր կաթողին ճշմարտութեան,
Այն ժամանակ, երբ ազգերը մեր օրերի քեզ փառաբան,
Յաճում էին դեռ անտառում վայրենորար, թափառական:

Իսկ երբ այսօր թունդ է առել ողջ օշխարհը քո խօսքերով,
Ու պատգամդ սլանում է բազմաբարբառ լեզուներով,
Նրբ սաւառնակ ու հեռաձայն՝ լուր են տանում մերկ խափշիկին,
Բանիդ մասին, մեզ տիրել է անհաւատի սնանկ ողին:

Մեզ տիրում է հոգեորի ու հաւատքի սնանկութիւն,
Բարոյական արժէքների մի կատարեալ ամօշուր թիւն,
Եւ կորցրած մեր պապերի նկարողիք ու կուռ հաւատ,
Մեր բարքերով նրանց անւան այժմ բերում ենք միայն արայու:

Ախ, այս ազգը, իմ հէգ ազգը, ինչո՞ւ այսպէս խեղակորոյս,
Սին մաքերով ոգեւորւած ընթանում է անդիկ, անյոյս,
Կարծես զիտմամբ ուզենալով խորտակելու նկարագիր
Ու կառուցւածք նախնիքների՝ այնքան բարուն լի համակիր:

Նմանելու սին մարմաջով նա արբեցած, ոգևորւած,
Երկտասարդ ու պատանի պար ու խնդում լոկ իղձ արած,
Ոտնահարում, ծանակում են կրօն, հաւատք, ողջմիտ խօսքեր,
Եւ մանաւանդ ամօթ նրան ով կարդում է քո սուրբ գրքեր:

Մենք վարակած Արեւմտեղից առատ հոսող ամէն մտքից,
Ու կուրացած աղղայնադատ, հաւատաբաց ստոր կրքից,
Վաղուց է ինչ մեր դարոցից վտարել ենք քո անունը,
Քանզի հին ես, յետագէմս ես, քեզ չէ սիրում հայ Վրիտունը:

Իսկ շատերը գիտութիւնը մոլեգնաբար կուռք դարձրած,
Որից յաճախ իրենք նոյնիսկ անդէտ են ու ճաշակ չառած,
Ծռենկ են չորքում նրա առաջ դիրթ գիտուններ ամէն կողմից,
Մինչ ճշմարիտ գիտութիւնից անտեղեակ են միանգամից:

Միջոցաւ այսպէս անարդարքի ու լուտանքի տարափի տակ
Մշտնում է խօսքիդ պատգամ և յայտնութիւն իբրև փայլակ,
Հնախոյզը բան ու բրշով երկրի խորքից դուրս է հանում
Իրեր բաղում, որ քո մասին խորհորդներ են պարզաբանում:

Յայտնարկւած այդ խորհուրդներ, իբրև խօսուն ուժեղ փաստեր,
Յուսադրում, ափսոսում են քեզ փտահաղ տկար սրտեր,
Քանզի նրանք հաստատում են Փրկչի ասած այն մուրը խօսքեր,
Որ թէ մարդիկ անխօս կենան, կաղապակեն երկրի քարեր:

Կարգացել էք հայոց դիրքը, այն բաց գիրքը — Աստուածաշունչ,
Նկատել էք Գողգոթայի խաչակրին հէգ, կիսաշունչ
Բարձրանալիս գողգոթին լի վեր փչեպսակ արիւնստւած,
Նա թլտկերն է մեր հայ ազգի՝ իր ողջ կեանքում բոսոր ներկւած:

Որքան լքւած, արհամարհւած թէկուզ լինիս նոր սերունդից,
Դարձեալ դու ես սիրւած գիրքը, միշտ փայլալուծ մեր հայրերից,
Քանզի յաւէր քո էջերում թարմ պահում ես հայ պատկերը,
Որ միշտ տեսնի այն ճեղ ուղին, որ ընտրել են իր պապերը:

Իցիւ նայէր, համեմատէր քաղաքակիրթ գուռ Եւրոպան
Արեւելի մեր ջահակիր փոքրիկ ազգին հնադարեան,
Համեմատէր ու գէթ տեսնէր նրա գործը այն մութ դարում,
Իսկ իրենը — մարդ էակին խողխողիչ գէնք այս կիրթ դարում:

Ահա այսպէս մեզի, հիւանդոտ այս պատկերով քեզ մօտ եկած,
Հակադիրը մեր հայրերի — քո ծնունդին առաջարկած,
Հայոց ազգի «խաւարամիտ» ու «յետադէմ» այս սերունդը
Աղերսում է, որ դու ցանկաւ նրա սրտում Բանի հունդը:

Հազար և հինգ հարիւր ամի այս մեծ տօնիդ քեզ մօտ գալով,
Ձայն հեծութեան հառաչանայ մեր սրտերում քաջ զգալով,
Թող որ ուխտենք — նոր դաշն կնքել՝ ներում խնդրել միմեանց ներքի,
Ազգամիջեան դաւ ու պայքար վերացնել, սիրով ապրել:

Թող որ ցոյց տանք ողջ աշխարհին թէ ազգովին դեռ չենք մեռած,
Մի անգամ էլ համախմբւած, իմացնենք նոր այժ առած,
Որ դարաւոր մենք քրիստոսնեայ՝ ունենք քիչ-չառ լմաստութիւն
Հասկանալու խօսքիդ իմաստ — Աստուած սէր է, խաղաղութիւն:

Կարծեմ դու էլ այդպէս կուզես, որ քեզ տօնող ժողովուրդը,
Խորը զգայ իր մէջ տիրող խաղաղութեան սիրոյ ցուրտը,
Եւ ջերմացած քո հաւատքի եռանդաշունչ վառ կրակով,
Քեզ մօտեցայ զարգարելու սուրբ ճակատըդ թարմ պաակով:

Կար ժամանակ ասում էինք — Հայոց երկիրն է՛ջ Միածին,
Արդ ամօթով դիտակցում ենք Հայոց երկրից — ե՛լ Միածին,
Սակայն հեռու լուսալքում, յաւերժ սալրի հայ ժողովուրդ,
Աստծոյ խօսքի քաղցը սրտում, միշտ նրանից առնի յագուրդ:

Նոր — Զուղա,

17-24 Մարտի, 1935 թ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0363681

58286

204

1 xp.